

2.2 Nogle vigtige begreber: Retssikkerhed og retsfølelse

Mange politikere taler om *retsfølelsen* eller *retsbevidstheden*. Det betyder befolkningens fornemmelse af, at lovene er retfærdige, og at dommernes anvendelse af lovene ligeledes er retfærdig. Det er et vigtigt begreb at forholde sig til, eftersom det er væsentligt for en borger i et demokratisk land, at hans retsfølelse ikke krænkes. Men det er ikke et begreb, det er let at måle. Er retsfølelsen det, der kommer til udtryk ved et læserbrev i BT eller en selvbestaltet gruppe på Facebook? Begrebet anvendes ofte i den politiske debat, som regel som en begrundelse for højere straffe.

Begrebet *retssikkerhed* anvendes om de regler, der skal værne det enkelte menneske mod overgreb fra statens side.

Det er fx regler om forsvarerbistand, hvis man er mistænkt i en straffesag, om retten til at se anklagemyndighedens beviser, om retten til at blive stillet for en uafhængig dommer, om retten til at blive dømt i en åben retssag og om de førnævnte betingelser for at iværksætte tvangsindgreb.

I Danmark opleves retten til at blive dømt i en åben retssag ikke altid som en beskyttelse. Mange tiltalte vil faktisk begære dørene lukkede, fordi de er bange for at blive udstillet i medierne – men man behøver bare at sammenligne med det gamle Sovjetunionen eller vore dages Kina, hvor politiske modstandere kan blive dømt til døden ved hemmelige retssager, for at forstå, at det faktisk er en væsentlig retssikkerhedsgaranti.

Undertiden bruges udtrykket »retssikkerhed« både om de regler, der skal beskytte den mistænkte mod unødvendige indgreb samt sikre ham en retfærdig rettergang, og om de

regler, der skal sikre en effektiv kriminalitetsopklaring og håndhævelse af udmålt straf. Når politikerne fx taler om længere fængselsstraffe til voldsmænd af hensyn til befolkningens retssikkerhed, mener de befolkningens ret til ikke at blive udsat for forbrydelser, hvilket jo er noget andet end den måde, jeg anvender begrebet på.

I den sidste betydning er målet ikke den mistænkte, men den almindelige borgers retssikkerhed, idet ordet retssikkerhed opfattes som »sikring mod at blive offer for forbrydelser«. Dermed udstrækkes individets retssikkerhed som begreb til også at dække de *potentielle* ofre for kriminalitet. Ved at benytte dette udtryk understreges, at en effektiv kriminalitetsbekæmpelse er en forudsætning for, at befolkningen kan færdes frit og leve i tryghed.

Da hensynet til den almindelige borgers retssikkerhed i denne betydning og hensynet til den mistænkte/sigtede/tiltaltes retssikkerhed af og til strider imod hinanden, vil udtrykket retssikkerhed i denne bog udelukkende blive anvendt i den klassiske betydning, dvs. om de garantier, der *beskytter den mistænkte i forhold til statsmagten*. Hensynet til den almindelige borgers retssikkerhed vil blive kaldt hensynet til kriminalitetsbekæmpelsen. Man kunne også tale om "borgernes sikkerhed eller tryghed".

Under indtryk af begivenhederne d. 11. september 2001 i New York og den deraf afledte frygt for terrorhandlinger, forskydes balancen på verdensplan, herunder også i europæisk og dansk ret, i disse år i retning af en større vægt på kriminalitetsbekæmpelsen og den almindelige borgers tryghed og sikkerhed, og modsat sættes retssikkerheden i den klassiske betydning i baggrunden.

